

ISSN 2616-7255

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
ХАБАРШЫСЫ

ВЕСТНИК

Евразийского национального
университета имени Л.Н. Гумилева

BULLETIN

of the L.N. Gumilyov Eurasian
National University

ТАРИХИ ҒЫЛЫМДАР. ФИЛОСОФИЯ. ДІНТАНУ сериясы
HISTORICAL SCIENCES. PHILOSOPHY. RELIGION Series
Серия ИСТОРИЧЕСКИЕ НАУКИ. ФИЛОСОФИЯ. РЕЛИГИОВЕДЕНИЕ

3 (124)/2018

1995 жылдан бастап шығады
Founded in 1995
Издается с 1995 года

Жылына 4 рет шығады
Published 4 times a year
Выходит 4 раза в год

Астана, 2018
Astana, 2018

Бас редакторы
тар.ғ.д., проф., академик, Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясының вице-президенті
Сыдықов Е.Б. (Қазақстан)

Бас редактордың орынбасары (философия)	Есім Ғ., философ.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Бас редактордың орынбасары (тарих)	Мусабалина Г.Т., тар.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Бас редактордың орынбасары (тарих)	Сарсембина К.К., тар.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Бас редактордың орынбасары (дінтану)	Тышхан К., философ.ғ.к., доцент (Қазақстан)

Редакция алқасы

Әбділдин Ж.М.	философ.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Алпысбес М.А.	тар.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Артықбаев Ж.О.	тар.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Әбділәшімұлы Д.	PhD, проф. (Қытай Халық Республикасы)
Әбдуақап Қара	тар.ғ.д., проф. (Түркия)
Бөзжигитова М.М.	философ.ғ.к. (Қазақстан)
Бороффка Николаус	PhD (Германия)
Буканова Р.Г.	тар.ғ.д., проф. (Ресей)
Бурбаев Т.К.	философ.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Васильев Д.В.	тар.ғ.д., доцент (Ресей)
Джампенсова Ж.М.	тар.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Дүкенбаева З.О.	тар.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Ерменбаева Г.К.	тар.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Жақиянов Т.Ж.	с.ғ.к. (Қазақстан)
Жеребцов И.Л.	тар.ғ.д. (Ресей)
Ибадуллаева З.О.	тар.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Иманжүсіп Р.	философ.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Исмагамбетова З.Н.	философ.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Каженова Г.Т.	тар.ғ.к. (Қазақстан)
Камарова Р.И.	философ.ғ.к. (Қазақстан)
Ковальская С.И.	тар.ғ.д. (Қазақстан)
Кумсков Б.Е.	тар.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Құрманалиева А.Д.	философ.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Любичанковский С.В.	тар.ғ.д., проф. (Ресей)
Медеуова К.А.	философ.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Муминов А.К.	тар.ғ.д., проф. (Түркия)
Мусағалиева А.С.	тар.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Мустафина Р.М.	тар.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Нұрышева Г.Ж.	философ.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Педрацки М.	PhD д-ры, доцент (Польша)
Пианчолла Николо	PhD д-ры (Гонконг)
Рахимбекова А.Ж.	тар.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Рысқалиев Т.Х.	философ.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Садықов Т.	тар.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Самашев З.С.	тар.ғ.д. (Қазақстан)
Сапарғалиева С.Ж.	философ.ғ.д., доцент (Қазақстан)
Саркулова М.С.	философ.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Сейтказина К.О.	тар.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Тапиров А.Д.	тар.ғ.д. (Ресей)
Таймағамбетов Ж.Қ.	тар.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Ташағыл А.	проф. (Түркия)
Умитқалиев У.У.	тар.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Хабдулина М.К.	тар.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Чарлз Уиллер	философ.ғ.д., проф. (АҚШ)
Шаповал Ю.В.	философ.ғ.д., доцент (Қазақстан)
Шаяхметов Н.У.	тар.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Шемшек Ахмед	философ.ғ.д., проф. (Түркия)

Редакцияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Астана қ., Қ.Сәтпаев к-сі, 2, 408 б.
Тел.: (7172) 709-500 (ішкі 31-432)
E-mail: vest_hist@enu.kz
Жауапты хатшы, компьютерде беттеген: Д.С. Байтлессова

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы. **ТАРИХИ ҒЫЛЫМДАР. ФИЛОСОФИЯ. ДІНТАНУ сериясы**
Меншіктенуші: ҚР БЖҒМ «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті» ШЖҚ РМК
Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігімен тіркелген.
27.03.18 ж. № 16994-Ж -тіркеу куәлігі
Мерзімділігі: жылына 4 рет.
Тиражы: 20 дана
Типографияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Астана қ., Қажымұқан к-сі, 13/1, тел.: (7172)709-500 (ішкі

Editor-in-Chief

Doctor of Historical Sc., Professor, Academician, Vice-President of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan
Sydykov Ye.B. (Kazakhstan)

Deputy Editor-in-Chief
Deputy Editor-in-Chief
Deputy Editor-in-Chief
Deputy Editor-in-Chief

Yessim G., Doctor of Philosophy, Prof. (Kazakhstan)
Mussabalina G.T., Doctor of Historical Sc., Prof. (Kazakhstan)
Sarsembina K.K., Can. of Historical Sc., Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Tyshkhan K., Can. of Philosophy (Kazakhstan)

Editorial board

Abdildin Zh.M.
Alpysbes M.A.
Artykbayev Zh.O.
Abdilashimuly D.
Abduakap Kara
Bozzhigitova M.M.
Boroffka Nikolaus
Bukanova R.G.
Burbayev T.K.
Charles Wheeler
Dzhampeisova Zh.M.
Dukenbayeva Z.O.
Ermenbayeva G.K.
Ibadullayeva Z.O.
Imanzhusip R.
Ismagambetova Z.N.
Kazhenova G.T.
Kamarova R.I.
Khabdulina M.K.
Kovalskaya S.I.
Kumekov B.E.
Kurmanaliyeva A.D.
Lyubichankovskiy S.V.
Medeuov K.A.
Muminov A.K.
Musagaliyeva A.S.
Mustafina R.M.
Nurysheva G.Zh.
Pedracka M.
Piancolla Nicolo
Rakhimbekova A.Zh.
Ryskaliyev T.Kh.
Sadykov T.
Samashev Z.S.
Sapargaliyeva S.Zh.
Sarkulova M.S.
Seytkazina K.O.
Shapoval Yu.V.
Shayakhmetov N.U.
Shemshek Akhmed
Taitrov A.D.
Taymagambetov Zh.K.
Tashagyl A.
Umitkaliyev U.U.
Vasilyev D.V.
Zhakiyanov T.Zh.
Zherebtsov I.L.

Doctor of Philosophy, Prof. (Kazakhstan)
Doctor of Historical Sc., Prof. (Kazakhstan)
Doctor of Historical Sc., Prof. (Kazakhstan)
PhD, Prof. (China)
Doctor of Historical Sc., Prof. (Turkey)
Doctor of Philosophy (Kazakhstan)
PhD (Germany)
Doctor of Historical Sc., Prof. (Russia)
Doctor of Philosophy, Prof. (Kazakhstan)
Doctor of Philosophy, Prof. (USA)
Can. of Historical Sc., Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Doctor of Historical Sc., Prof. (Kazakhstan)
Can. of Historical Sc., Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Can. of Historical Sc., Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Doctor of Philosophy, Prof. (Kazakhstan)
Doctor of Philosophy, Prof. (Kazakhstan)
Can. of Historical Sc. (Kazakhstan)
Can. of Philosophy (Kazakhstan)
Can. of Historical Sc., Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Doctor of Historical Sc. (Kazakhstan)
Doctor of Historical Sc., Prof. (Kazakhstan)
Doctor of Philosophy, Prof. (Kazakhstan)
Doctor of Historical Sc., Prof. (Russia)
Doctor of Philosophy, Prof. (Kazakhstan)
Doctor of Historical Sc., Prof. (Turkey)
Doctor of Historical Sc., Prof. (Kazakhstan)
Doctor of Historical Sc., Prof. (Kazakhstan)
Doctor of Philosophy, Prof. (Kazakhstan)
PhD, Assoc.Prof.(Poland)
PhD (Hong Kong)
Can. of Historical Sc., Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Doctor of Philosophy, Prof. (Kazakhstan)
Doctor of Historical Sc., Prof. (Kazakhstan)
Doctor of Historical Sc. (Kazakhstan)
Can. of Philosophy, Assoc. Prof. (Kazakhstan)
Can. of Philosophy, Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Can. of Historical Sc., Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Doctor of Philosophy, Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Doctor of Historical Sc., Prof. (Kazakhstan)
Doctor of Philosophy, Prof. (Turkey)
Doctor of Historical Sc. (Russia)
Doctor of Historical Sc., Prof. (Kazakhstan)
Prof. (Turkey)
Can. of Historical Sc., Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Doctor of Historical Sc., Assoc.Prof. (Russia)
Can. of Sociological Sc. (Kazakhstan)
Doctor of Historical Sc. (Russia)

Editorial address: 2, Satpayev str., of.408, Astana, Kazakhstan, 010008
Tel.: (7172) 709-500 (ext. 31432)
E-mail: vest_hist@enu.kz

Responsible secretary, computer layout:
D.S. Baytlessova

Bulletin of the L.N. Gumilyov Eurasian National University. Historical Sciences. Philosophy. Religion Series

Owner: Republican State Enterprise in the capacity of economic conduct «L.N. Gumilyov Eurasian National University» Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan
Registered by the Ministry of Information and Communication of the Republic of Kazakhstan. Registration number 16994-Ж from 27.03.18
Periodicity: 4 times a year
Circulation: 20 copies
Address of printing house: 13/1 Kazhimukan str., Astana, Kazakhstan 010008; tel.: (7172) 709-500 (ext.31-432)

Главный редактор
д.и.н., проф., академик, вице-президент Национальной академии наук Республики Казахстан
Сыдыков Е.Б. (Казахстан)

Зам. главного редактора (философия)	Есім Ғарифолла, д.философ.н., проф. (Казахстан)
Зам. главного редактора (история)	Мусабалина Г.Т., д.и.н., проф. (Казахстан)
Зам. главного редактора (история)	Сарсембина К.К., к.и.н., доцент (Казахстан)
Зам. главного редактора (религиоведение)	Тышхан К., к.философ.н., доцент (Казахстан)

Редакционная коллегия

Абдильдин Ж.М.	д.философ.н., проф. (Казахстан)
Абдилашимулы Д.	PhD, проф. (Китайская Народная Республика)
Абдукап Кар	д.и.н., проф. (Турция)
Алпысбес М.А.	д.и.н., проф. (Казахстан)
Артыкбаев Ж.О.	д.и.н., проф. (Казахстан)
Бозжигитова М.М	д.философ.н. (Казахстан)
Бороффка Николаус	PhD (Германия)
Буканова Р.Г.	д.и.н., проф. (Россия)
Бурбаев Т.К.	д.философ.н., проф. (Казахстан)
Васильев Д.В.	д.и.н., доцент (Россия)
Джамписова Ж.М.	к.и.н., доцент (Казахстан)
Дукенбаева З.О.	д.и.н., проф. (Казахстан)
Ерменбаева Г.К.	к.и.н., доцент (Казахстан)
Жакиянов Т.Ж.	к.с.н. (Казахстан)
Жеребцов И.Л.	д.и.н. (Россия)
Ибадуллаева З.О.	к.и.н., доцент (Казахстан)
Иманжусип Р.	д.философ.н., проф. (Казахстан)
Исмагамбетова З.Н.	д.философ.н., проф. (Казахстан)
Каженова Г.Т.	к.и.н. (Казахстан)
Камарова Р.И.	к.философ.н. (Казахстан)
Ковальская С.И.	д.и.н. (Казахстан)
Кумекон Б.Е.	д.и.н., проф. (Казахстан)
Курманалиева А.Д.	д.философ.н., проф. (Казахстан)
Любичанковский С.В.	д.и.н., проф. (Россия)
Медеуова К.А.	д.философ.н., проф. (Казахстан)
Муминов А.К.	д.и.н., проф. (Турция)
Мусагалиева А.С.	д.и.н., проф. (Казахстан)
Мустафина Р.М.	д.и.н., проф. (Казахстан)
Нурышева Г.Ж.	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Педрацки М.	PhD, доцент (Польша)
Пианчолла Николо	PhD (Гонконг)
Рахимбекова А.Ж.	к.и.н., доцент (Казахстан)
Рыскалиев Т.Х.	д.философ.н., проф. (Казахстан)
Садыков Т.	д.и.н., проф. (Казахстан)
Самашев З.С.	д.и.н. (Казахстан)
Сапаргалиева С.Ж.	к.философ.н., доцент (Казахстан)
Саркулова М.С.	к.философ.н., доцент (Казахстан)
Сейтказина К.О.	к.и.н., доцент (Казахстан)
Таиров А.Д.	д.и.н. (Россия)
Таймагамбетов Ж.К.	д.и.н., проф. (Казахстан)
Ташагыл А.	проф. (Турция)
Умиткалиев У.У.	к.и.н., доцент (Казахстан)
Хабдулина М.К.	к.и.н., доцент (Казахстан)
Чарлз Уиллер	д.философ.н., проф. (США)
Шаповал Ю.В.	д.философ.н., доцент (Казахстан)
Шаяхметов Н.У.	д.и.н., проф. (Казахстан)
Шемшек Ахмед	д.философ.н., проф. (Турция)

Адрес редакции: 010008, Казахстан, г. Астана, ул. Сатпаева, 2, каб. 408
Тел.: (7172) 709-500 (вн. 31-432)
E-mail: vest_hist@enu.kz
Ответственный секретарь, компьютерная верстка
Д.С. Байтлесова

Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. **Серия: Исторические науки. Философия. Религиоведение**
Собственник: РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
Зарегистрировано Министерством информации и коммуникаций Республики Казахстан. Регистрационный номер 16994-Ж от 27.03.18.
Периодичность: 4 раза в год
Тираж: 20 экземпляров
Адрес типографии: 010008, Казахстан, г. Астана, ул. Кажымукана, 13/1, тел.: (7172)709-500 (вн.31-432)

МАЗМҰНЫ ТАРИХИ ҒЫЛЫМДАР

Қазақстанның жаңа тарихы

Ерменбаева Г.К. Орынбор казактарының салық жүйесінің өзгеруі: ясақ салығынан түтін салығына дейін..... 8

Каримова Е. XIX ғасырдың екінші жартысы – XX ғ. басындағы Қазақстандағы серіктестік бірлестіктердің қалыптасуы мен дамуының кейбір мәселелері туралы..... 16

Қазіргі Қазақстан тарихы

Алпысбес М.А., Ергалиева Д.С. Шығыс Түркістанда қазіргі этномәдени үдерістер дамуының тарихи аспектілері..... 24

Каженова Г.Т. Қазақстандық католиктер қауымдарының дінге қарсы кеңестік режим 31

Сайлаубаева Н.Е. «Қазақ», «Сарыарқа» басылымдары ұлт руханиятының жаршысы..... 44

Сантаева К.Т. Дәстүрлі шаруашылық мәселелері: «Қазақ» газеті беттерінде..... 51

Отандық және шетелдік тарихнама

Әлжаппарова Б.Қ. Шетелдік және отандық тарихнамасындағы 1932-1933 жылдардағы қазақстандық қасіреттің мәнді жағдайлары..... 57

Қушенова Ғ.И. Тарихи идея тарихнамалық бағыт ретінде..... 64

Мусаходжаева С.Қ. Қазақ КСР-ның мемлекеттік гимні/әнұраны: ұжымдық шығармашылықтың жәнеавторлықтыңтарихы..... 70

Этнография және этнология

Сәрсембина Қ.Қ., Исаков Қ.А. Қазақ халқының дүниетанымындағы ас беру дәстүрі..... 81

CONTENTS

Historical sciences

New history of Kazakhstan

Yermenbayeva G.K. Transformation of the taxation system of the Kazakhs of the Orenburg department: from yasak to kubitka tax..... 8

Karimova A.E. On some aspects of the formation and development of cooperative associations in Kazakhstan in the second half of the XIX - early XX centuries..... 16

Modern history of Kazakhstan

Alpysbes M.A., Yergaliyeva D.S. Historical aspects on development of the modern ethno cultural process in Eastern Turkestan..... 24

Kazhenova G.T. The religious life of the Catholic communities of Kazakhstan in the conditions of the anti-religious policy of the Soviet regime..... 31

Sailaubayeva N.E. The newspaper “Kazakh”, “Saryarka” Vestnik nacionalnog duhovnstvo..... 44

Santayeva K.T. The problems of the traditional economy on the pages of the newspaper “Kazakh”..... 51

Domestic and foreign historiography

Alzhapparova B.K. Factors of the Kazakh tragedy in 1932-1933 in foreign and domestic historiography..... 57

Kushenova G. Historical idea as a historiographical direction..... 64

Musahojayeva S.K. National Anthem of the Kazakh SSR: history of collective creativity and authorship.... 70

Ethnography and Ethnology

Sarsembina K.K., Iskakov K.A. The rite of commemoration «as беру» in the worldview of the Kazakh people..... 81

СОДЕРЖАНИЕ

Исторические науки

Новая история Казахстана

<i>Ерменбаева Г.К.</i> Трансформация налоговой системы казахов Оренбургского ведомства: от ясака к кибиточному налогу.....	8
<i>Каримова А.Е.</i> О некоторых аспектах становления и развития кооперативных объединений в Казахстане во второй половине XIX – начале XX веков.....	16

Современная история Казахстана

<i>Алпысбес М.А., Ергалиева Д.С.</i> Исторические аспекты в развитии современных этнокультурных процессов в Восточном Туркестане.....	24
<i>Каженова Г.Т.</i> Религиозная жизнь католических общин Казахстана в условиях антирелигиозной политики советского режима.....	31
<i>Сайлаубаева Н.Е.</i> Издания «Казах» и «Сарыарка» как вестники национальной духовности.....	44
<i>Сантаева К.Т.</i> Проблемы традиционного хозяйства на страницах газеты «Қазақ».....	51

Отечественная и зарубежная историография

<i>Альжаппарова Б.К.</i> Факторы казахстанской трагедии 1932-1933 гг. в зарубежной и отечественной историографии.....	57
<i>Кушенова Г.И.</i> Историческая идея как историографическое направление.....	64
<i>Мусаходжаева С.К.</i> Государственный Гимн Казахской ССР: история коллективного творчества и авторства.....	70

Этнография и этнология

<i>Сарсембина К.К., Искаков К.А.</i> Обряд поминовения «ас беру» в мировоззрении казахского народа.....	81
---	----

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы – № 3 (124)/2018, 44-50 б.
Bulletin of the L.N. Gumilyov Eurasian National University – № 3 (124)/2018, 44-50 pp.
<http://bulhistphaa.enu.kz/>; E-mail: vest_hist@enu.kz

XFTAP 03.20.

Н.Е.Сайлаубаева

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан
(E-mail: n76l@mail.ru)

«Қазақ», «Сарыарқа» басылымдары ұлт руханиятының жаршысы

Аннотация. Биыл Қазақ ұлтшылдығының, қазақ күресінің, қазақ интеллигенциясының көрінісі болған Алаш қозғалысына тұп-тура бір ғасыр толып отыр. Алаш зиялыларының көздегені халықтың мүддесі, ұлтымызды ұйыстыру болды. Алаш қозғалысының өзегі ел тағдыры екені баршаға аян. Алаш қозғалысының басында ұлтын сүйетін ұлы тұлғалар Ә.Бөкейханов, А.Байтұрсынов, М.Дулатов, Ж.Ақбаев, М.Тынышбаев, Б.Қаратаевтар болса, олардың қатары С.Сәдуақасов, Ж.Аймауытов, Ж.Досмұхамедов, М.Жұмабаев, С.Сейфуллин, М.Шоқай, Т.Рысқұлов сынды ел тағдырын ойлаған тұлғалармен толыға түсті. Оқыған, саяси сауатты бұл азаматтар елдігімізді айқындауда ұлты үшін аянбай қызмет етті. Соның айшықты көрінісі ұлттық мазмұндағы қазақ баспасөзінің қалыптасуы болатын.

«Қазақ» газетінің редакторы Ахмет Байтұрсынов және «Сарыарқа» газетінің редакторлары Халел Ғаббасұлы, Имам Әлімбекұлы, Райымжан Мәрсекұлы, Шынжы Керейбаевтардың ұлт мүддесі жолындағы қызмет етті. Сонымен қатар «Қазақ» және «Сарыарқа» газеттерінің ұйымдастырушылары мен автор-тілшілері Әлихан Бөкейханов, Міржақып Дулатов, Жақып Ақбаев, Мұхамеджан Тынышбаев, Бақытжан Қаратаев, Смағұл Сәдуақасов, Жүсіпбек Аймауытов, Жиһанша Досмұхамедов, Мағжан Жұмабаев, Сәкен Сейфуллин, Мұстафа Шоқай, Тұрар Рысқұловтар ұлт мүддесін қорғауда қазақ қоғамындағы өзекті мәселелерді қозғады. XX ғасыр басындағы алаш қайраткерлерінің «Қазақ», «Сарыарқа» газеттерінің бетінде жарияланған мақалалары құнды дерек көзі.

Түйін сөздер. Баспасөз, мәдениет, ұлт, ғылым, тарих, саясат, рух, мемлекет, халық, партия, қозғалыс, публицистика, тіл.

DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-7255-2018-124-3-44-50>

Ұлттық рух болмаған жерде – ұлт болмайды. Ұлттық рухты ояту–біздің қазіргі жағдайымызда ұлттық мүддені қорғай білуден басталатыны баршаға аян. Ұлттық рух - халықтың өзін-өзі тануымен айқындалатын, өскелең арман-мұраттарымен сипатталатын, елдік тұтастық идеясымен негізделетін өміршеңдік күш-қуаты. Ұлттық рух жалпы ғаламдық рух пен жеке адамдық рухтың дәнекері болғандықтан, кез келген ұлттың, мәдениеттің өкілі өзінің әлемдегі орнын өзіндік ұлттық толсанасы арқылы бағамдауы заңды құбылыс. Сондықтан жеке адамның таным терезесі ұлттық таным тұрғысынан, әлемдегі жалпы адамзаттық құндылықтарды игеріп, рухани игіліктерге өз үлесін қосады. Қай халықтың болсын бойында өз табиғатына тән өзге де қайталанбас қасиеттері, мінезі, ділі болуы ұлттық рухпен тікелей байланысты. Көзбен көріп, қолмен ұстайтын зат болмағандықтан, Ұлттық рухтың көрініс беруі ұлт өкілдерінің көркем шығармашылығынан, халық даналығынан, ғасырлар бойы сабақтастығын үзбеген рухани мұраларынан айқын көрінеді. Әрбір ұлттың өзіне тән ұлттық рухы бар десек, оның өзі жайлы дүниетанымынан, дүниеге көзқарастары мен мінез-құлқынан, мұрат-мақсатынан даму, өзгеру, кейде әлсіреу, яғни үнемі қозғалыс үстіндегі құбылыс екенін аңғаруға болады.

Ұлт болып ұлдың өзі этностың мекендік және мезгілдік факторларына байланысты болуымен қатар, оның табиғи, тарихи, рухани бітім-болмысы, ұлттық санасы, ділі, мінезі, мәдениеті, әлеуметтік-саяси мұрат-мүдделерінің қалыптасып, тұлғалануы үздіксіз процесс және ұлттық рухтың түлеп-толысып отыратын өміршендігінің көрінісі. Ұлттық рухтың буырқана бой көрсетер тұсы бодандық бұғауына қарсылық, тәуелсіздік мұратына ұмтылыс сәті болса, сол кезеңдерде қордаланған көркем рухани мұралардың ерлікке, елдікке үндер күш-қуатының маңызы бұғаудан босанып, болашаққа бет түзеген, баянды бағдарын айқындаған ұлттар үшін де зор. Ұлттың рухани тәжірибесін саралап-салмақтау үшін мол мағлұмат беретін басты байлығы оның сөз өнері. «Ақын сөзіне жұрт рухының сәулесі түспей тұрмайды» деп А.Байтұрсынұлы айтқандай, Ұлттық рухтың көркем образдар арқылы бедерленуі қазақ әдебиетінен көрінеді [1].

Тарихқа үңілсек, Ресей империясының озбыр отаршылдық саясаты кешегі тарихымыздағы қасіретке толы зобалаң жылдарын тудырған тоталитаризм саяси санамызды тұсап, рухани құндылықтармызды тұмшалағанын тарих беттері айғақтайды. Ұлтымыздың рухын көтерген ұлт зиялылары XX ғасыр басында Алаш партиясы маңына шоғырланды. Алаш қайраткерлерінің шығармашылық мұраларында ұлттық рух көрініс табуы заңды құбылыс еді. Өйткені, Алаш қайраткерлерінің басты ұстанымы ұлттық рух болатын. Сондықтан Алаш қайраткерлерінің қоғамдық ой-пікірлері мен саяси көзқарастары басылған Алаш партиясының баспа органдары болған «Қазақ», «Сарыарқа» газеттері ұлт руханиятының жаршысы

болғанын қарастырамыз. Ол үшін енді «ұлт» және «рух» деген сөздердің мәніне тоқталар болсақ, ұлт-қоғамды ұйымдастырудың анағұрлым кең тараған бірлігі. Негізінде ХХ-ХХІ ғасырлар ғаламдық деңгейдегі саяси ұйымдасудың негізгі бірлігі болып табылатын ұлттық мемлекетке сәйкес келуі керек. Ұлт мемлекетті қажетті заңдылықпен қамтамасыз етеді және тек ұлттық мемлекеттер халықаралық қатынастардың толыққанды субъектілері ретінде өмір сүре алады деген пікір қалыптасқан. Ұлттық емес мемлекеттер толыққанды болып есептелмейді. Олар не ұлттыққа айналуы керек, не өмір сүруін тоқтатуы керек [2].

КСРО дан кейін қалыптасқан ұғым бойынша, ұлт-белгілі бір аумақта тарихи қалыптасқан, оның өмір сүруін қамтамасыз етіп, оған өзіндік түр беретін субстанционалды-рухани негізі бар, бірыңғай тіл, мәдени, психологиялық, ділдік (менталитет), өмір салты сияқты ерекшеліктер тән әлеуметтік қауым. Бұл Сталиннің ұлтқа берген қате анықтамасы негізінде айтылған көзқарас. Себебі бұл жиынтықта айтылған компоненттерде саяси ерік және осы еріктің негізінде туындайтын саяси мемлекет туралы еш нәрсе айтылмайды. Марксистік идеология негізінде ұлттың негізгі саяси компоненті жойылып, ұлт ұғымы этнос деңгейіне дейін төмендетілген. Оның бірнеше себептері болған. Біріншіден, марксистік көзқарас бойынша коммунизм орнағаннан кейін ұлттар жойылу керек еді болашақта. Екіншіден, отарлаушы мемлекетте ұлттың шынайы саяси көрініс табуы мүмкін емес еді. Сондықтан советтік кезеңнен қалған шолақ анықтамалардан сақ болу керек.

Ал, енді «рух» деген сөздің мәніне келсек, рух кең мағынада сана, психикалық іс-әрекеттің жоғарғы формасы болса, тар мағынада ойлау ұғымымен бара-бар екен [3]. Осы тұста белгілі тарихшы Манаш Қозыбаевтың «Өркениет және ұлт» еңбегіне тоқталмай кету мүмкін емес. Бұл еңбекте «рух» ұғымын қазақ зиялыларының ой-пікірлерінен іздей келе, былай деп жазады: «Рух-Ахмет Байтұрсыновтың анықтамасы бойынша, халықтың жаны. Аруақ Шоқанның айтуы бойынша, ата-баба рухы. Жүсіпбек Аймауытов өзінің «Педагогикасында» «сана» деген ұғымнан «жан» деген ұғымды кең, терең санайды. Жазушы «жан» дегеніміз оодадағы өкімет болса керек»-деп оны ақыл, қайрат, сезім құбылыстарына, ал ақылдың қазіргі «сыртқы сезім, түйсік, перне, ұғым, жад, қиял, ойлау, ілтипат, ынта т.б. сияқты құбылыстарға тірейді».

Рух-туған жер, туған ел, ана тілі, ата тарихы, ұлт менталитеті ұғымдарымен, түйіндеп айтқанда, Отанымен тағдырлас. Ұлың рухты болса сүйікті, қызық қылықты болса бақытты. Рухты жан-Азамат-Адам, рухсыз-тұғырсызынадан, не есалаң.

Бір сөзбен айтсақ: Рух адам баласының жан дүниесінің арқауы. Рух, Ахмет Байтұрсынов айтқандай, «ұлы мақсат, ұлы мұрат» үстінде керек. Ендеше, рух-Отан сүйгіш патриоттың жаны мен қаны» [4]. Демек, ұлт мұратын ұлықтауда «Қазақ», «Сарыарқа» газеттері қал-қадірінше қызмет етті.

1913 жылдан жарық көріп, жалпы ұлттық басылым дәрежесіне көтерілген «Қазақ» газеті 1913-1918 жылдар аралығында Орынборда шықты. «Қазақ» газетін шығаруды ұйымдастырушы, әрі редакторы - Ахмет Байтұрсынұлы, оның өкілетті өкілі Міржақып Дулатұлы болды. 1918 жылы «Қазақ» газетін Жанұзақ Жәнібекұлы басқарды. «Қазақ» газетінде А.Байтұрсынұлы, Ә.Бөкейхан, М.Дулатұлы, М.Шоқай, М.Тынышбайұлы, Ш.Құдайбердіұлы, Ғ.Қараш, Р.Мәрсеков, Ж.Тілеулин, Ғ.Мұсағалиев, М.Жұмабаев, Х.Болғанбаев, Х.Ғаббасов, Ж.Ақпаев, Ж.Сейдалиев, С.Торайғыров, А.Мәметов, С.Дөнентайұлы, Х.Досмұхамедұлы тағы басқа авторлардың мақалалары жарияланып тұрды. Атап айтқанда,

М.Дулатовтың «Тарихи жыл» мақаласы, Ә.Бөкейханның «Қазақ сиезі», «Алаштың талапты азаматына» тағы басқалары. Алаш басылымдары бетінде жарияланған мақалалардан ұлт баспасөзі деңгейінің артып, публицистикалық стильдің қарқынды қалыптасқанын аңғаруға болады.

Ұлтты ұйыстыра білген, ұлттың рухын оятқан басылымның құрылуы тарихи деректерге қарағанда, «Қазақ» деген атаумен қазақ газетін шығаруға ресми рұқсат 1905 жылы желтоқсанның 9-ы күні берілген екен. Газет рәміздік-бейне ретінде қазақ халқының киелі баспанасы киіз үйді ұсынады. Бұл - қазақ ұлты деген ұғымды берді. Оның түндігі батыстан ашылып, есігіне «Қазақ» деп жазылды. Мұны түсіндірген ұлт зиялылары «қазақ ішіне Еуропа ғылым-өнері таралсын, «Қазақ» газеті қазақ жұртына әрі мәдениет есігі, әрі сырт жұрт жағынан күзетшісі болсын» деп жазды [5]. Газет Қаақстанның барлық аумағына кеңінен тарады. Мәселен, сол заманда 9 облыс және 1 губернияға бөлінген Қазақстанның түкпір-түкпіріндегі жұрт, Санкт-Петербургтен Томскіге дейінгі университеттерде білім қуып жүрген студент жастар жаздырып оқығаны туралы деректер бар. Шамалы уақыт ішінде «Қазақ» газеті бес миллионға жуық көпшілікті халықтың көпшілігі білетін басылымға айналды. Алғаш жарық көрген күнінен бастап, «Қазақ» газеті қазақ даласының қоғамдық-саяси және мәдени өміріне бес жылдан ұзақ қызмет етті [6].

«Қазақ» газеті әуелде 1907 жылы наурыз айында, Троицк қаласында жарық көрген. Алайда бір саны шыққаннан кейін тоқтап қалған. Бұл басылымның шығарушысы Хаим Шумлов-Сосновский болса, бастырушылары Жетпісбай Андреев, Ешмұхамет Иманбаевтар еді. Көлемі шағын, 6 беттен тұратын газеттің 5 саны 1911 жылы барлығы 14-15 саны шыққан екен. Газеттің редакторы Елеусін Бюрин басылымның мақсатын әр санының басында: «Газеттің асыл мақсаты: кәсіп ету, ғылым үйрену турасында» делінген. Газет бетіндегі мақалалар халық алдындағы адамгершілік, парызды өтеу мақсатында қазақ елін өнер-білімге жетелеуге қызмет ететіндігі жазылған [7].

1913 жылы жұмысын тоқтатқан газет Ахмет Байтұрсынов пен Міржақып Дулатовтың арқасында оқырмандарымен қайта қауышты. «Қазақ»-қоғамдық-саяси және әдеби газет болды. 1913 жылы 2-ші ақпаннан

бастап Орынборда аптасына бір рет шығып тұрған. Бірінші редакторы белгілі ғалым, жазушы, қоғам қайраткері Ахмет Байтұрсынов болса, екінші редакторы қоғам қайраткері, жазушы Міржақып Дулатов болды. Ал, бастырушы «Азамат» серіктігі болатын. Басылым Құсайынов Кәрімов баспаханасында басылып тұрған. Газеттің 1918 жылғы сандарының редакторы Жанұзақ Жәнібеков болды. Барлығы басылымының 265 нөмірі жарық көрді [8].

«Қазақ» газетінің шығуы, редакторлары жайында Петербордағы орталық мұрағатта сақталған Орынбор губернаторының 1913 жылы 5-ші қаңтардағы Жоғары баспасөз басқармасына берілген бұйрығында Торғай облысы Қызылшеңгел болысы 8-ші ауылдың қазағы Мұстафа Ахметұлы Оразаевқа және Торғай уезі Түсіп болысы 5-ші ауылдың қазағы Ахмет Байтұрсыновқа Орынбор қаласында қазақ тілінде аптасына бір рет шығатын «Қазақ» газетін төмендегі бағдарлама мен шығарып тұруға рұқсат берілгендігі жазылған [9]. Онда төмендегідей тақырыптар қамтылған. Олар:

1. Үкіметтің бұйрық- жарлықтары
2. Мемлекеттік Дума және Мемлекеттік кеңес жұмысы
3. Ішкі және сыртқы хабарлар
4. Қазақтың тарихы мен тұрмыс жайы
5. Этика, тарих, этнография және мәдениет мәселелері
6. Экономика, сауда, кәсіп, ауыл шаруашылығы, мал шаруашылығы
7. Халық ағарту, мектеп, медресе, тіл және мәдениет мәселелері
8. Тазалық, денсаулық және мал дәрігерлігі жайы.
9. Фельетондар
10. Корреспондентиялар мен жедел-хаттар.
11. Жергілікті хроника
12. Суреттер
13. Почталар «хаттар»
14. Құлақтандырулар

«Қазақ» газетінің екінші редакторы қызметіне Міржақып Дулатовты тағайындау туралы 1914 жылы 19 мамырдағы Жоғарғы баспасөз басқармасының Орынбор губернаторына берген бұйрығында былай дейді: «Орынборда Ахмет Байтұрсыновтың редакторлығымен шығып тұрған «Қазақ» газетінің екінші жауапты редакторы қызметін атқаруға Торғай облысы Сарықопа болысы №1 ауылдың қазағы Мир-Якуб Дулатович Дулатовқа рұқсат беріледі». «Қазақ» газетінің шығарушылар алқасының атынан берілген 1913 жылғы газеттің №1 санындағы құлақтандыруда: «Газетіміздің көп мақсатының бірі – басқадан да алып, өзімізде барын жиып қазақ тілінің бетін жөндеп, жолын ашпақ, сондықтан қазақтың мақалдары тақпақ сөздері, билердің, шешендердің айтқан сөздері, басылған өлеңдер қиссалар бөрі де қабыл алынады, басылмай қалған сөздер қайтарылмайды» делінген [10].

«Қазақ» газетінде 20-шы ғасырдың басындағы қазақ елінің саяси- әлеуметтік өмірінің ең түйінді мәселелеріне, қазақ шаруашылық жағдайына, жер мәселесіне, басқа елдермен қарым-қатынасына, оқу-ағарту, бала тәрбиесіне, әдебиет пен мәдениет, әдет-ғұрып, салт-санаға, тарих пен шежіреге арналған маңызды мақалалар жарық көрген. Сондай-ақ ұлы ақын Абайдың өмірімен ақындығы туралы алғашқы ғылыми мақала, Шоқан Уәлиханов, Г.Потанин, Семенов Тяньшаньский тағы басқа да зиялылар жайында және қазақ әдебиетінің тарихына, кезендеріне, қазақ тіліне арналған А.Байтұрсынов, Ә.Бөкейхановтың, М.Дулатовтың, Ш.Құдайбердиевтің мақалалары да жарияланды. Газетте М.Жұмабаев, Ж.Аймауытов, С.Дөнентаев, Б.Майлин, С.Торайғыров, Ғ.Қарашев, А.Маметов, Б. Серкебаев, Р.Малабаев, Қ.Қоңыратбаев тағы басқалардың мақала, әңгіме, өлеңдері де жарияланған. Аудармалар туралы сын мақалалармен қатар, Л.Толстойдан, А.Чеховтан, М. Лермонтовтан, В.Короленкодан, И.Крыловтан аудармалар басылған екен.

Солардың біріне тоқталсақ, өр рухты ақын М.Жұмабаевтың «Қазақта» газетінде басылған өлеңдері тақырып жағынан әр алуан болып келеді. Атап айтқанда, «Орал тауы», «Есімде... тек таң атсын», «Жарыма» сияқты өлеңдері азаматтық лириканың озық үлгілері ретінде ақынның азаматтық рухын танытса, бұдан әрі «Туған жер», «Көңіл», «Зар»- ақынның туа біткен табиғатына тән, сезімнің нәзік қылдарын шерткен сыршыл жырлары болып қалмақ. Ал енді, «Дін үйреткенге» өлеңінде ағартушылық сарын, дін мен ғылым-білім паркына ой жіберу көзге түссе, «Орамалда» 1916 жылы «қан жылаған қазақ баласы» қасіретке толы заман бейнесін сөз кестесімен өрнектеген. Қаламгердің қай шығармасын алып қарасақта, өзіне ғана тән сыршылдық, жібектей үлбіреген нәзік сезім түрліше құбылып, жарқ-жұрқ еткен сансыз бояу біте қайнасып жатады. Ақынның «Есімде.. тек таң атсын» өлеңі-аса бір өршілдік рухта жазылған жалынды жыр деп айта аламыз. Азаматтық лириканың озық үлгісін танытқан өлең жолдарынан жоғарыдағы пікірімізге жауап қатқандаймыз.

Еріктің еркетайы, ардақтысы,
Алтайдың ақ иығы- алғыр құсы,
Алаштың арқада еркін ойнақтаған
Жол тосқан жауыз жауда болды ма ісі?

Мас болып күш пен қайрат, қалың буға

Алданып ойын-күлкі, сауық-шуға.

Сергімей жата беріп, сезбей қаппыз.

Жақындап барып қапты күн батуға [11]

Кеңес өкіметінің бұйрығымен 1918 жылдың 16 қыркүйегінде газет жұмысын тоқтатқаны белгілі. Дегенмен «Қазақ» газетінің сол кезде 265 нөмірі шыққан болатын. «Қазақ» газеті қазақ зиялыларының саяси орталығы ретінде бүкіл саяси әлеуметтік іс-әрекеттердің ұйымдастырушысы болды. Сонымен қатар «Қазақ» газеті ұлт рухын оятқан, әрі қазақты азаттыққа бастаған саяси күрестегі іс-әрекеттің ірі орталығы да бола білді. Қазақ зиялылары бастаған ұлт қозғалысының ұйытқысы болған бұл басылымның алдында өміршең ұлы мақсаттары болды. Ол мақсаттар қазақ қоғамында қазіргі таңда жүзеге асты. «Қазақ» газеті-ұлтқа, отанға қызмет студің, ел болудың және жеке мемлекет болудың идеялық негізін қалаған басылым болды. Осы орайда қазақ баспасөз тарихының төл басылымы «Қазақ» газетінің тарихын тағы да бір парақтап шығу бізге әрі болашақ ұрпаққа пәрыз деп білеміз.

Алаштың рухани көсемі Ахмет Байтұрсынұвтың еңбегімен жарық көрген «Қазақ» газетімен бірге, Алаштың астанасы Семей қаласында Райымжан Мәрсекөв, Халел Ғаббасов, Имам Әлімбеков, Шынжы Керейбаевтардың редакторлығымен «Сарыарқа» газеті шығып тұрды. «Сарыарқа» газетінің дүниеге келуі тәуелсіздік дәмін алған ағартушылық үлкен дүмпу болды. Ұлт зиялылары құрған саяси партия «Алаштың» органы болған «Сарыарқа» газеті 1917 жылдың 15 маусымынан бастап шығып тұрды. Сәкен Сейфуллиннің «Сарыарқа» газеті Алашорда үкіметінің тілі білді» деген пікір ақиқат айтылған. Газеттің редакторлық қызметін алаш қайраткерлері Халел Ғаббасұлы, Имам Әлімбекұлы, Райымжан Мәрсекұлы, Шынжы Керейбаевтар атқарды [12]. Бұл газет маңына топтасқан қазақ зиялылары терең ойлы ағартушылық бағытты ұстанған, патша үкіметінің отаршыл езгісіне қарсы шыққан, қазақ халқының экономикалық және саяси өзгеруіне көп күш жұмсаған азаматтар еді. «Сарыарқа» газетіне ерекше мәні бар, елдің тұрмыс-тіршілігін, елде болып жатқан жағдайларды көрсететін мақалалар жарияланды. Газет беттерінде Алаш қозғалысы, Алашорда үкіметінің қаулы-қарарлары, құжаттары басылды. Алашорданың Семей тобының саяси бағдарламасы да осында шықты.

«Сарыарқа» ұлттық демократиялық басылым болғандықтан, қазақ халқының озық - ойлы Ж.Аймауытов, М.Тұрғанбаев, К.Төгісов, С.Дөнентаев, Х. Ғаббасов сынды зиялылары өзекті мәселелерге арналған мақалалары мен өлең жырларын жариялады. «Сарыарқада» М.Әуезовтың «Адамдық негізі - әйел», «Оқудағы құрбыларыма», «Қайсысын қолдаймыз?» атты мақалалары жарық көрген. Сондай-ақ, С. Торайғыровтың «Алаштың әнұраны», «Сарыарқаның жаңбыры», «Шәкірт ойы», «Жас жүрек», «Ғалымжанның Семейге келуі» деген әйгілі суреттеме әңгімелері осы газетте басылды.

Райымжан Мәрсекұлының «Заң жобасын даярлайтын комиссия», «Көпшілдер кесірі-шет мемлекеттердегі қозғалыс», «Керектің керегі - ғылым» атты мақалалары да басылымнан орын алған. Ағартушылық көзқарас хақында жазылған «Керектің керегі ғылым» атты мақаласында «бұл заман ғылым заманы, ғылымсыз халық, қарусыз адам, екеуі де кемтар» деп жастарға білім мен ғылымды ұштастыру қажеттігін баса айтады [13].

«Сарыарқа» басылымында басқаларға қарағанда көптеген өлең, әңгіме, мақалаларын бастырып, басылымның белді авторы болған Ж. Аймауытұлы еді. Оның «Сарыарқаның сәлемі» деген өлеңі, «Тұр бұқара, жиыл кедей, ұмтыл жастар», «Партия» мақалалары мен «Ғашықтық» (Абайша), «Жынды», «Айна» атты шағын әңгімелері мен оқшау сөздері жарияланған. Ақын-жазушы І.Жансүгіровтың ескі әдет-ғұрып, көп әйел алу, жесір дауын суреттеген «Жуан білектік әңгімесі мен «Тілек» атты өлеңі, Б. Майлиннің Ишан молдалармен оқыған зиялылар арасындағы қарым-қатынас пен кикілжің туралы «Адаспаспыз» өлеңі және Тұрағұл Құнанбайұлының «Ел қамы» мақаласын да осы газетте жарияланған. «Сарыарқа» қоғамдық, саяси-әлеуметтік өзекті мәселелерді кең ауқымда қамтыған, қазақ азаматтарын азаттық үндеуге шақырған басылым болды. Қазан төңкерісінің алғашқы күндерінен бастап-ақ «Сарыарқа» газеті нысанаға алынып, кертартпа ұлтшыл, буржуазиялық басылым ретінде сипатталып, 1919 жылы жабылған болатын. Кеңес үкіметі тарапынан жабылған «Қазақ» және «Сарыарқа» газеттерінің ішкі мазмұны ұлтты және оның жерін сақтау, халықтың сауатын ашу, елдің келешегі жастарды ұлттық дүниетаным негізінде оқыту, ана тілін дамыту, қазақ даласында оқу орындарын ашу болатын. Еуропалық үлгідегі ұлттық-демократиялық Алаш партиясының органы болған «Қазақ», «Сарыарқа» басылымдары бүгінгі қазақтың азаттығының, ел болуының өзегін өрбітті.

Сондықтан ұлттық бағыттағы демократиялық басылымдардың ұлт тарихына байланысты берер мәліметтері, жеткізер деректері көздері мол.

Алаш партиясының баспа органы болған «Қазақ», «Сарыарқа» газеттері қазақ баспасөзінің дамуына қомақты үлес қосты. Қазақ халқының қазіргі руханиятының қайнар көзін Алаш қайраткерлері қалап кетті десек артық айтқандық емес. Алаш баспасөзі «Қазақ», «Сарыарқа» газеттерін шығарушы, әрі ұйымдастырушылары, автор-тілшілерінің тағдыры қиында, қиын болды. Бірақ тарихта қалған тағдыр. Ғұмырлары ащы болса да бүгінгі ұрпаққа һәм адамға үлгі-өнеге боларлық ізгі іс қалдырды. **Алаш баспасөзі** «Қазақ», «Сарыарқа» газеттері ұлттық рухты оятып, саяси санаға серпін әкелді. « Қ а з а қ »

газетінің құндылығы туралы Мәмбет Қойгелдиев: «... газет материалдары XX ғасырдың алғашқы жиырма жылдығындағы қазақ қоғамындағы болып өткен түрлі қоғамдық процестерді зерттеп тану үшін аса бағалы деректер болып табылады» [14] -деп жазған болатын. Қос баылым материалдарымен танысқанда жоғарыдағы пікірге көптеген дәлел табуға болады.

Ұлттық мерзімді баспасөзіміздің даму тарихында бұл басылымдай ұзақ уақыт үзбей жарық көріп тұрған бейресми басылым жоқтың қасы десек қателеспейміз. Өйткені, басылым шығып тұрған уақытында қазақ даласында болған орын алған тарихи оқиғалардан сыр шертетін шежіресіне айналды. Ұлттық азат ойдың ұясы, ұлт руханиятының жаршысы қызметін бар қал-қадірінше атқаруы газеттің құндылығын бұрынғыдан да арттыра түседі.

Ұлттық рух бар жерде рухани жаңару күш алады. Мемлекет басшысы мақалада «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» бағдарламалық мақаласында атап көрсеткендей ұлттық сана, ұлттық код рухан жаңарудың түп қазығы, ұлттың негізі арқылы жеке адамның, халықтың, елдің уақыт талабына сай ізденуі, еңбек қоғамын құруы, уақытты, еңбек пен білімді, денсаулықты қатар бағалап, қатар қорғай алған қоғам ұлттық рухымен мемлекетіне, қоғамына, еліне игілік әкелетін дүниелерді қалыптастырады. Бұл ретте елбасы «Жаңа тұрпатты жаңғырудың ең басты шарты-сол ұлттық кодыңды сақтай білу. Онсыз жаңғыру дегеніңіздің құр жаңғырыққа айналуы оп-оңай. Бірақ, ұлттық кодыңды сақтаймын деп бойыңдағы жақсы мен жаманның бәрін, яғни болашаққа сенімді нығайтып, алға бастайтын қасиеттерді де, кежегесі кері тартып тұратын, аяқтан шалатын әдеттерді де ұлттық сананың аясында сүрлеп қоюға болмайтыны айдан анық. Жаңғыру атаулы бұрынғыдай тарихи тәжірибе мен ұлттық дәстүрлерге шекеден қарамауға тиіс. Керісінше, замана сынынан сүрінбей өткен озық дәстүрлерді табысты жаңғырудың маңызды алғышарттарына айналдыра білу қажет. Егер жаңғыру елдің ұлттық-рухани тамырынан нәр ала алмаса, ол адасуға бастайды. Сонымен бірге, рухани жаңғыру ұлттық сананың түрлі полюстерін қиыннан қиыстырып, жарастыра алатын құдіретімен маңызды. Бұл – тарлан тарихтың, жасампаз бүгінгі күн мен жарқын болашақтың көкжиектерін үйлесімді сабақтастыратын ұлт жадының тұғырнамасы» [15] деген болатын.

«Қазақ», «Сарыарқа» газеті мен оның құрылтайшыларының көздеген түпкілікті мақсаты - қазақтың ұлттық мемлекеттігін қайта көтеру болатын. Алдына міне, осындай мақсат-мүдделерді қойған «Қазақ», «Сарыарқа» газеттері мен оның құрылтайшылары мақсаттарына монархиялық билік дәуірінде қантөгіссіз күрес жолымен жетуге ұмтылды. Алайда, отаршыл империя заманынан аман шыға білген «Қазақ», «Сарыарқа» газеттері Кеңес өкіметінің Қазақстанға билік орнатуға тырысқан алғашқы күндерінде-ақ жабылғаны мәлім. Қос басылымда біржола жабылып, көп ұзамай оның құрылтайшылары мен авторларының басым көпшілігі саяси қуғын-сүргінге ұшырап, атылып кетті. Осылайша «Қазақ», «Сарыарқа» басылымдары жабылғанмен, оның басты мақсаты орындалып, ақиқат пен әділдіктің төрешісі ретінде ұлттық рухтың жаршысы болып ел жадында мәңгілік жаттала бермек.

Әдебиеттер тізімі

1. Айбын. Энциклопедия. /Бас ред. Б.Ө.Жақып.-Алматы: «Қазақ энциклопедиясы», 2011. - 880 бет.
2. Саяси түсіндірме сөздік. – Алматы, 2007- 469 б.
3. Орысша-қазақша түсіндірме сөздік: Философия/жалпы редакциясын басқарған э.ғ.д., профессор Е. Арын – Павлодар: «ЭКО» ҒӨФ, 2006.-569
4. Қозыбаев М.Қ. Өркениет және ұлт.-Алматы: 2001.-369 б.
5. Әбдіманов Ө. «Қазақ» газеті. – А.: Қазақстан, 1993.-168 б.
6. Атабаев Қ. Қазақстан тарихының деректанулық негіздері. – Алматы, 2002.
7. Бекхожин Х. Қазақ баспасөз тарихы очеркі (1860-1958) – А.: Мектеп, 1981-239б.
8. Ибрагимов Қ. «Қазақ» газетінің құрылуы және газеттегі көтерілген оқу- тәрбие мәселелері. // Семей таңы. 19 ақпан, 2013.
9. Субханбердина У., Дәуітов С., Сахов Қ., «Қазақ» газеті. Жинақ. Алматы, 1998.560 б.
10. «Қазақ» газеті./Бас редактор Нысанбаев Ә.-Алматы: «Қазақ энциклопедиясы». Бас редакциясы, 1998 – 560 б.
11. Жұмабаев М. Шығармалар. – Алматы: Жазушы, 1988.
12. Субханбердина Ү. Қазақ халқының ата мұралары. Мазмұндалған библиографиялық көрсеткіш. Алматы. Қазақстан Республикасы. Орталық ғылыми кітапхана. 1999. 834 б.
13. Смағұлова С. Райымжан Мәрсекөвтің публистикалық қызметі. Қолжазба. 5 п.
14. Қойгелдиев М. Алаш қозғалысы. – Алматы: Санат, 1996. 19 б.
15. Н.Ә.Назарбаев. Болашаққа бағдар және рухани жаңғыру.//Егемен Қазақстан. 2017 жыл. 12-сәуір.

Н.Е.Сайлаубаева

Евразийский национальный университет имени Л.Н.Гумилева, Астана, Казахстан

Издания «Казакх» и «Сарыарка» как вестники национальной духовности

Аннотация. В этом году исполняется век со дня образований партии «Алаш». Целью партии «Алаш» стало воссоздание национального государства казахов. Лидеры партии «Алаш» представляли интересы нашего народа, нашей нации. Ведь судьба народа – это судьба страны.

Во главе партии «Алаш» стояли такие яркие представители казахской интеллигенции как: А.Бокейханов, А.Байтурсынов, М.Дулатов, Ж.Акбаев, М.Тынышбаев, Б.Каратаев. В последующем их ряды пополнили С.Садвакасов, Ж.Аймаутов, Ж.Досмухамедов, М.Жумабаев, С.Сейфулин, М.Шокай, Т.Рыскулов. Ярким примером этой работы стало становление национальной казахской прессы. Появляются газеты «Казакх», редактором которой являлся А.Байтурсынов и «Сарыарка» под редакторством Халела Габбасова. Также организаторами и журналистами этих печатных изданий были А.Бокейханов, М.Дулатов, Ж.Акбаев, М.Тынышбаев, Б.Каратаев, С.Садвакасов, Ж.Аймаутов, Ж.Досмухамедов, М.Жумабаев, С.Сейфулин, М.Шокай, Т.Рыскулов. Все статьи опубликованные в газетах поднимались актуальные проблемы казахского общества. Статьи Алашординцев, опубликованные на страницах этих газет, являются ценным источником XX века.

Ключевые слова. Пресса, культура, нация, наука, история, политика, дух, государство, народ, партия, движение, публицистика, язык.

N.E. Sailaubayeva

L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan

Editions “Kazakh” and “Saryarka” as heralds of national spirituality

Abstract. This year marks the centenary of the formation of the Alash Party. The purpose of the party «Alash» was the re-establishment of the national state of the Kazakhs. The leaders of the party “Alash” represented the interests of our people, our nation. After all, the fate of the people is the fate of the country.

At the head of the party «Alash» stood such bright representatives of the Kazakh intelligentsia as: A. Bokeikhanov, A. Baitursynov, M. Dulatov, J. Akbaev, M. Tynyshbaev, B. Karataev. Subsequently, their ranks joined S.Sadvakasov, Z.Aimautov, Z.Dosmukhamedov, M.Zhumabaev, S.Seifulin, M.Shokai, T.Ryskulov. A vivid example of this work was the formation of the national Kazakh press. The newspapers Kazakh appear, the editor of which was A. Baitursynov and Saryarka under the editorship of Khalel Gabbasov. Also, the organizers and journalists of these publications were A. Bokeykhanov, M. Dulatov, J. Akbaev, M. Tynyshbaev, B. Karataev, S. Sadvakasov, J. Aimautov, J. Dosmukhamedov, M. Zhumabaev, S. Seifulin, M. Shokay, T.Ryskulov. All articles published in newspapers raised current problems of Kazakh society. The articles of Alashordinites published on the pages of these newspapers are a valuable source of the twentieth century.

Key words.

Press, culture, nation, science, history, politics, spirit, state, nation, party, movement, journalism, language.

References

1. Aıbyn. Entsiklopedia [Them. Encyclopedia. Senior Editor], / Bas red. B.O.Jakyp. [Senior Editor. J. Jacques]- (Kazakh encyclopedia, Almaty, 2011. - 880 b).
2. Saıası tusındırme sozdik [Political Explanatory Dictionary](Almaty, 2007- 469 b).
3. Oryssha-qazaqsha túsındırme sózdik: Filosophıa/jalpy redaktsıasyn baskargan e.g.d., professor E.Aryn [Russian-Kazakh Explanatory Dictionary: Doctor of Economic Sciences, Professor Ye.E](«EKO» GÓF, Pavlodar, 2006.-569 b).
4. Kozybaev M.K. Orkeniet jane ult. [Civilizations and Nations](Almaty, 2001, 369 b).
5. Abdimanov O. «Kazak» gazeti [«Kazakh»newspaper](Kazakhstan, Almaty, 1993.-168 b).
6. Atabaev K. Kazaqstan tarihyryn derektanylyk negizderi [Historical bases of history of Kazakhstan]. Almaty, 2002.
7. Bekhojin H. Qazaq baspasoz tarihy ocherki (1860-1958) [The history of Kazakh press history (1860-1958)] (Mektep, Almaty, 1981-239 b).
8. Ibragimova K. «Kazak» gazetinın kurylyy jane gazettegi koterilgen oku- tarbie maseleleri [The creation of the «Kazakh» newspaper and the raised issues of education in the newspaper], Semei tańy [Semey morning]19 aqpan, 2013.
9. Sybhanberdina Y., Dayyitov S., Sahov Q., «Kazak» gazeti. Jinaq [«Kazakh»newspaper].Almaty,1998.560 b.
10. «Qazaq» gazeti./Bas redaktor Nysanbaev Á. [Subakhandina U., Dautov S., Sahov K., «Kazakh»newspaper]- Almaty: «Qazaq entsiklopediasy». Bas redaktsıasy, 1998 – 560 b.
11. Jumabaev M. Shygarmalar [Extras] (Jazushy, Almaty, 1988).

12. Sýbhanberdina Ú. Qazaq halqynyń ata muralary. Mazmundalǵan bıbmografıalyq kórsetkish. [Qazaqstan Respýblıkasy. Ortalyq ǵylymı kitaphana Subkhanberdin Y. The heritage of the Kazakh people. Description of the bibliographical index]. Almaty. 1999. 834 b.
13. Smaǵulova S. Raiymjan Másekovtyń pýblystıkalyq qyzmeti [Raiymzhan Marsekov's public activity.]. Koljazba. 5 p.
14. Koıgeldiev M. Alash kozzhalysy [Alash movement](Sanat, Almaty, 1996. 19 b).
15. Nazarbaev N.A. Bolashakka baǵdar jáne rýhanı jańǵyrý [Future Orientation and Spiritual Modernization]. Egemen Qazaqstan. 2017 jyl. 12-sáýir.

Автор туралы мәлімет:

Сайлаубаева Н.Е. – Еуразиялық зерттеулер кафедрасының доценті, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан.

Sailaubayeva N.E. – Associate Professor of the Department of Eurasian studies. L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan.

«Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы. Тарихи ғылымдар. Философия. Дінтану» сериясы журналында мақала жариялау ережесі

1. Журнал мақсаты. Мұқият тексеруден өткен, ғылыми құндылықтары бар тарих, археология, антропология, философия және дінтану салаларының барлық бағыттары бойынша материалдар жариялау.

2. Журналда мақала жариялаушы автор мақаланың қол қойылған бір дана қағаз нұсқасын Ғылыми басылымдар бөліміне (редакцияға, мекенжайы: 010008, Қазақстан Республикасы, Астана қаласы, Қ. Сәтпаев көшесі, 2, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Бас ғимарат, 408 кабинет) және vest_hist@enu.kz электрондық поштасына Word форматындағы нұсқасын жіберу қажет. Мақала мәтінінің қағаз нұсқасы мен электронды нұсқалары бірдей болулары қажет.

Мақалалар қазақ, орыс, ағылшын тілдерінде қабылданады. Сонымен қатар, автор(лар) ілеспе хат ұсынуы керек.

3. Автордың қолжазбаны редакцияға жіберуі мақаланың Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің хабаршысында басуға келісімін, шетел тіліне аударылып қайта басылуына келісімін білдіреді. Автор мақаланы редакцияға жіберу арқылы автор туралы мәліметтің дұрыстығына, мақала көшірілмегендігіне (плагиаттың жоқтығына) және басқа да заңсыз көшірмелердің жоқтығына кепілдеме береді.

4. Мақаланың көлемі 18 беттен аспауға тиіс (10 беттен бастап).

Мақаланың құрылымы

5. XFTAP <http://grnti.ru/> - бірінші жолдың сол жақтауында;

Автор(лар)дың аты-жөні – жолдың ортасында;

Мекеменің толық атауы, қаласы, мемлекеті (егер авторлар әртүрлі мекемеде жұмыс жасайтын болса, онда әр автор мен оның жұмыс мекемесі қасында бірдей белгі қойылу керек) – жолдың ортасында;

Автор(лар)дың E-mail-ы – жақша ішінде, курсивпен, жолдың ортасында;

Мақала атауы – жолдың ортасында;

Аннотация (100-200 сөз; мақаланың атауын мейлінше қайталамауы қажет; әдебиеттерге сілтемелер болмауы қажет; мақаланың құрылысын (кіріспесі, мақаланың мақсаты, міндеттері, қарастырылып отырған сұрақтың тарихы, зерттеу әдістері, нәтижелер/талқылау, қорытынды) сақтай отырып, мақаланың қысқаша мазмұны берілуі қажет).

Түйін сөздер (6-8 сөз не сөз тіркесі)

Түйін сөздер мақала мазмұнын көрсетіп, мейлінше мақала атауы мен аннотациядағы сөздерді қайталамай, мақала мазмұнындағы сөздерді қолдану қажет. Сонымен қатар, ақпараттық-ізвестіру жүйелерінде мақаланы жеңіл табуға мүмкіндік беретін ғылым салаларының терминдерін қолдану қажет.

Негізгі мәтін мақаланың мақсаты, міндеттері, қарастырылып отырған сұрақтың тарихы, зерттеу әдістері, әдіснама, нәтижелер/талқылау, қорытынды бөлімдерін қамтуы қажет – *жоларалық интервал - 1, азат жол «қызыл жолдан» - 1,25 см, беттеу жолағы – еніне сай жасалады.*

Таблица, суреттер – аталғаннан кейін орналастырылады. Әр таблица, сурет қасында оның аталуы болу қажет. Сурет айқын, сканерден өтпеген болуы керек.

Жалпы қолданыста бар аббревиатуралар мен қысқартулардан басқалары міндетті түрде алғаш қолданғанда түсіндірілуі берілуі қажет.

Қаржылай көмек туралы ақпарат бірінші бетте көрсетіледі.

Әдебиеттер тізімі

Мәтінде әдебиеттерге сілтемелер тікжақшаға алынады. Мәтіндегі әдебиеттер тізіміне сілтемелердің нөмірленуі мәтінде қолданылуына қатысты жүргізіледі: мәтінде кездескен әдебиетке алғашқы сілтеме [1] арқылы, екінші сілтеме [2] арқылы т.с.с. жүргізіледі. Кітапқа жасалатын сілтемелерде қолданылған беттері де көрсетілуі керек (мысалы, [1, 45 бет]). Жарияланбаған еңбектерге сілтемелер жасалмайды. Сонымен қатар, рецензиядан өтпейтін басылымдарға да сілтемелер жасалмайды (әдебиеттер тізімін әзірлеу үлгілерін төмендегі мақаланы рәсімдеу үлгісінен қараңыз).

6. Мақала соңындағы әдебиеттер тізімінен кейін библиографиялық мәліметтер орыс және ағылшын тілінде (егер мақала қазақ тілінде жазылса), қазақ және ағылшын тілінде (егер мақала орыс тілінде жазылса), орыс және қазақ тілінде (егер мақала ағылшын тілінде жазылған болса) беріледі.

Авторлар туралы мәлімет: автордың аты-жөні, ғылыми атағы, қызметі, жұмыс орны, жұмыс орнының мекен-жайы, телефон, e-mail – қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде толтырылады.

7. Қолжазба мұқият тексерілген болуы қажет. Техникалық талаптарға сай келмеген қолжазбалар қайта өңдеуге қайтарылады. Қолжазбаның қайтарылуы оның журналда басылуына жіберілуін білдірмейді.

Редакцияға түскен мақала жабық (анонимді) тексеруге жіберіледі. Барлық рецензиялар авторларға

жіберіледі. Автор (рецензент мақаланы түзетуге ұсыныс берген жағдайда) мейлінше үш күн аралығында қайта қарап, қолжазбаның түзетілген нұсқасын редакцияға қайта жіберуі керек. Рецензент жарамсыз деп таныған мақала қайта қарастырылмайды. Мақаланың түзетілген нұсқасы мен автордың рецензентке жауабы редакцияға жіберіледі.

8. Төлемақы. Басылымға рұқсат етілген мақала авторларына төлем жасау туралы ескертіледі. Төлем көлемі 2018 жылы 4500 тенге – ЕҰУ қызметкерлері үшін және 5500 тенге басқа ұйым қызметкерлеріне. Реквизиттер сайтта көрсетілген.

Provision on articles submitted to the journal “Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University. Historical Sciences. Philosophy. Religion Series”

1. Purpose of the journal. Publication of carefully selected original scientific works in the direction of history, anthropology, archeology, philosophy, religious studies.

2. An author who wishes to publish an article in a journal must submit the article in hard copy (printed version) in one copy, signed by the author to the scientific publication office (at the address: 010008, Republic of Kazakhstan, Astana, Satpayev St., 2. L.N. Gumilyov Eurasian National University, Main Building, room 408) and by e-mail vest_hist@enu.kz in Word format. At the same time, the correspondence between Word-version and the hard copy must be strictly maintained. And you also need to provide the cover letter of the author(s).

Language of publications: *Kazakh, Russian, English.*

3. Submission of articles to the scientific publication office means the authors' consent to the right of the Publisher, L.N. Gumilyov Eurasian National University, to publish articles in the journal and the re-publication of it in any foreign language. Submitting the text of the work for publication in the journal, the author guarantees the correctness of all information about himself, the lack of plagiarism and other forms of improper borrowing in the article, the proper formulation of all borrowings of text, tables, diagrams, illustrations.

4. The volume of the article should not exceed 18 pages (from 10 pages).

5. Structure of the article (page – A4 format, portrait orientation, page margins on all sides - 20 mm. Font: type - Times New Roman, font size - 14)

GRNTI <http://grnti.ru/> - *first line, left*

Initials and Surname of the author (s) - *center alignment, italics*

Full name of the organization, city, country (if the authors work in different organizations, you need to put the same icon next to the name of the author and the corresponding organization) - *center alignment, italics*

Author's e-mail (s)- *in brackets, italics*

Article title - *center alignment, bold*

Abstract (100-200 words, the article title should not repeat in the content, it should not contain bibliographic references, it should reflect the summary of the article, preserving the structure of the article - introduction, problem statement, goals, history, research methods, results /discussion, conclusion).

Key words (6-8 words/word combination. Keywords should reflect the main content of the article, use terms from the article, as well as terms that define the subject area and include other important concepts that make it easier and more convenient to find the article using the information retrieval system).

The main text of the article should contain an introduction, problem statement, goals, history, research methods, methodology, results / discussion, conclusion - *line spacing - 1, indent of the “red line” -1.25 cm, alignment in width.*

Tables, figures should be placed after the mention. Each illustration should be followed by an inscription. Figures should be clear, clean, not scanned.

All **abbreviations**, with the exception of those known to be generally known, must be deciphered when first used in the text.

Information on **the financial support** of the article is indicated on the first page in the form of a footnote.

References

In the text references are indicated in square brackets. References should be numbered strictly in the order of the mention in the text. The first reference in the text to the literature should have the number [1], the second - [2], etc. The reference to the book in the main text of the article should be accompanied by an indication of the pages used (for example, [1, 45 p.]). References to unpublished works are not allowed. Unreasonable references to unreviewed publications (examples of the description of the list of literature, descriptions of the list of literature in English, see below in the sample of article design).

At the end of the article, after the list of references, it is necessary to indicate bibliographic data in Russian and English (if the article is in Kazakh), in Kazakh and English (if the article is in Russian) and in Russian and Kazakh languages (if the article is English language).

Information about authors: surname, name, patronymic, scientific degree, position, place of work, full work address, telephone, e-mail - in Kazakh, Russian and English.

6. The article must be **carefully verified**. Articles that do not meet technical requirements will be returned for revision. Returning for revision does not mean that the article has been accepted for publication.

7. Work with electronic proofreading. Articles received by the Department of Scientific Publications (editorial office) are sent to anonymous review. All reviews of the article are sent to the author. The authors must send the proof of the article within three days. Articles that receive a negative review for a second review are not accepted. Corrected versions of articles and the author's response to the reviewer are sent to the editorial office. Articles that have positive reviews are submitted to the editorial boards of the journal for discussion and approval for publication.

Periodicity of the journal: 4 times a year.

Payment. Authors who have received a positive conclusion for publication should make payment (for ENU employees - 4,500 tenge, for outside organizations - 5,500 tenge). Requisites are posted on the journal's website.

Положение о рукописях, представляемых в журнал «Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н.Гумилева. Серия: Исторические науки. Философия. Религиоведение»

1. Цель журнала. Публикация тщательно отобранных оригинальных научных работ по направлениям история, антропология, археология, философия, религиоведение.

2. Автору, желающему опубликовать статью в журнале необходимо представить рукопись в твердой копии (распечатанном варианте) в одном экземпляре, подписанном автором в Отдел научных изданий (по адресу: 010008, Казахстан, г. Астана, ул. Сатпаева, 2, Евразийский национальный университет им. Л.Н.Гумилева, Учебно-административный корпус, каб. 408) и по e-mail vest_hist@enu.kz. При этом должно быть строго выдержано соответствие между Word-файлом и твердой копией.

Язык публикаций: казахский, русский, английский. А также автору(ам) необходимо предоставить сопроводительное письмо.

3. Отправление статей в редакцию означает согласие авторов на право Издателя, Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева, издания статей в журнале и переиздания их на любом иностранном языке. Представляя текст работы для публикации в журнале, автор гарантирует правильность всех сведений о себе, отсутствие плагиата и других форм неправомерного заимствования в рукописи, надлежащее оформление всех заимствований текста, таблиц, схем, иллюстраций.

4. Объем статьи не должен превышать 18 страниц (от 6 страниц).

5. Схема построения статьи (*страница – А4, книжная ориентация, поля со всех сторон – 20 мм. Шрифт: min – Times New Roman, размер (кегель) - 14*):

ГРНТИ <http://grnti.ru/> - первая строка, слева

Инициалы и Фамилию автора(ов)- выравнивание по центру, курсив

Полное наименование организации, город, страна (если авторы работают в разных организациях, необходимо поставить одинаковый значок около фамилии автора и соответствующей организации)

E-mail автора(ов) – в скобках курсив

Название статьи – выравнивание по центру полужирным шрифтом

Аннотация (100-200 слов; по содержанию повторять название статьи; не должна содержать библиографические ссылки; должна отражать краткое содержание статьи, сохраняя структуру статьи – введение, постановка задачи, цели, история, методы исследования, результаты/обсуждение, заключение/выводы).

Ключевые слова (6-8 слов/словосочетаний).

Ключевые слова должны отражать основное содержание статьи, использовать термины из текста статьи, а также термины, определяющие предметную область и включающие другие важные понятия, позволяющие облегчить и расширить возможности нахождения статьи средствами информационно-поисковой системы).

Основной текст статьи должен содержать введение, постановка задачи, цели, история, методы исследования, методология, результаты/обсуждение, заключение/выводы – *межстрочный интервал – 1, отступ «красной строки» -1,25 см, выравнивание по ширине*. Таблицы, рисунки необходимо располагать после упоминания. С каждой иллюстрацией должна следовать надпись. Рисунки должны быть четкими, чистыми, несканированными.

Все аббревиатуры и сокращения, за исключением заведомо общеизвестных, должны быть расшифрованы при первом употреблении в тексте.

Сведения о финансовой поддержке работы указываются на первой странице в виде сноски.

Список литературы

В тексте ссылки обозначаются в квадратных скобках. Ссылки должны быть пронумерованы строго по порядку упоминания в тексте. Первая ссылка в тексте на литературу должна иметь номер [1], вторая - [2] и т.д. Ссылка на книгу в основном тексте статьи должна сопровождаться указанием использованных страниц (например, [1, 45 стр.]). Ссылки на неопубликованные работы не допускаются. Нежелательны ссылки на нерецензируемые издания (примеры описания списка литературы, описания списка литературы на английском языке см. ниже в образце оформления статьи).

В конце статьи, после списка литературы, необходимо указать библиографические данные на русском и английском языках (если статья оформлена на казахском языке), на казахском и английском языках (если статья оформлена на русском языке) и на русском и казахском языках (если статья оформлена на английском языке).

Сведения об авторах: фамилия, имя, отчество, научная степень, должность, место работы, полный служебный адрес, телефон, e-mail – на казахском, русском и английском языках.

6. Рукопись должна быть тщательно выверена. Рукописи, не соответствующие техническим требованиям, будут возвращены на доработку. Возвращение на доработку не означает, что рукопись принята к опубликованию.

7. Работа с электронной корректурой. Статьи, поступившие в Отдел научных изданий (редакция), отправляются на анонимное рецензирование. Все рецензии по статье отправляются автору. Авторам в течение трех дней необходимо отправить корректуру статьи. Статьи, получившие отрицательную рецензию к повторному рассмотрению не принимаются. Исправленные варианты статей и ответ автора рецензенту присылаются в редакцию. Статьи, имеющие положительные рецензии, представляются редколлегии журнала для обсуждения и утверждения для публикации.

Периодичность журнала: 4 раза в год.

8. Оплата. Авторам, получившим положительное заключение к опубликованию необходимо произвести оплату (для сотрудников ЕНУ – 4500 тенге, для сторонних организаций – 5500 тенге). Реквизиты размещены на сайте журнала.

МРНТИ 27.25.19

А.Ж. Жубанышева¹, Н. Темирғалиев², А.Б. Утесов³

¹²Институт теоретической математики и научных вычислений Евразийского национального университета имени Л.Н.Гумилева, Астана, Казахстан

³Актюбинский региональный государственный университет имени К. Жубанова, Актюбе, Казахстан
(E-mail: ¹axaulezh@mail.ru, ²ntmath10@mail.ru, ³adilzhan_71@mail.ru)

**Численное дифференцирование функций в контексте Компьютерного
(вычислительного) поперечника**

Аннотация. В рамках компьютерного (вычислительного) поперечника полностью решена задача приближенного дифференцирования функций, принадлежащих классам Соболева по неточной информации, полученной от произвольного конечного множества тригонометрических коэффициентов Фурье-Лебега дифференцируемой функции... [100-200 слов]

Ключевые слова. Приближенное дифференцирование, восстановление по неточной информации, предельная погрешность, компьютерный (вычислительный) поперечник.

Основной текст статьи должен содержать

- введение/постановка задачи,
 - цели/история,
 - методы исследования,
 - методология,
- результаты/обсуждение, заключение/выводы.

Список литературы

1. Темирғалиев Н. Компьютерный (вычислительный) поперечник как синтез известного и нового в численном анализе// Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева -2014. –Т. 4. № 101. – С. 16–33.
2. Локуциевский О.М., Гавриков М.Б. Начала численного анализа. -М.: ТОО «Янус», 1995. -581 с.
3. Жубанышева А.Ж., Абикенова Ш. О нормах производных функций с нулевыми значениями заданного набора линейных функционалов и их применения к поперечниковым задачам// Функциональные пространства и теория приближения функций: Тезисы докладов Международной конференции, посвященная 110-летию со дня рождения академика С.М. Никольского, Москва, Россия, 2015. – Москва, 2015. -С.141-142

А.Ж. Жұбанышева, Н. Темірғалиев, А.Б. Утесов

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің теориялық математика және ғылыми есептеулер институты, Астана, Қазақстан

Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік мемлекеттік университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Компьютерлік (есептеуіш) диаметр мәнмәтінінде функцияларды сандық дифференциалдау

Аннотация. Компьютерлік (есептеуіш) диаметр мәнмәтінінде Соболев класында жататын функцияларды олардың тригонометриялық Фурье-Лебега коэффициенттерінің ақырлы жиынынан алынған дәл емес ақпарат арқылы жуықтау есебі толығымен шешілді... [100-200 сөз]

Түйін сөздер. Жуықтап дифференциалдау, дәл емес ақпарат бойынша жуықтау, шектік қателік, Компьютерлік (есептеуіш) диаметр.

A.Zh. Zhubanysheva, N. Temirgaliyev, A.B. Utesov

Institute of theoretical mathematics and scientific computations of L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan

K.Zhubanov Aktobe Regional State University, Aktobe, Kazakhstan

Numerical differentiation of functions in the context of Computational (numerical) diameter

Abstract. The computational (numerical) diameter is used to completely solve the problem of approximate differentiation of a function given inexact information in the form of an arbitrary finite set of trigonometric Fourier coefficients... [100-200 words]

Key words. Approximate differentiation, recovery from inexact information, limiting error, computational (numerical) diameter, massive limiting error.

References

1. Temirgaliyev N. Komp'yuternyj (vychislitel'nyj) poperechnik kak sintez izvestnogo i novogo v chislenom analize [Computational (numerical) diameter as a synthesis of the known and the new in numerical analysis], Vestnik Evrazijskogo nacional'nogo universiteta imeni L.N. Gumileva [Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University], 4(101), 16–33 (2014). [in Russian]
2. Lokucievskij O.M., Gavrikov M.B. Nachala chislennogo analiza [Elements of numerical analysis] (Yanus, Moscow, 1995).
3. Zhubanysheva A.Zh., Abikenova Sh.K. O normah proizvodnykh funkciy s nulevymi znachenijami zadanogo nabora linejnykh funkcionalov i ih primenenija k poperechnikovym zadacham [About the norms of the derivatives of functions with zero values of a given set of linear functionals and their application to the width problems]. Tezisy dokladov Mezhdunarodnoj konferencii, posvjashhennaja 110-letiju so dnja rozhdenija akademika S.M.Nikol'skogo «Funkcional'nye prostranstva i teorija priblizhenija funkciy» [International conference on Function Spaces and Approximation Theory dedicated to the 110th anniversary of S. M. Nikol'skii]. Moscow, 2015, pp. 141-142.

Сведения об авторах:

На каз.:

Жұбанышева А.Ж. – Теориялық математика және ғылыми есептеулер институтының аға ғылыми қызметкері, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Сәтпаев көш. 2, Астана, Қазақстан. Тел.: +7 (7172)709500 (внут. 33-410). E-mail: axaulezh@mail.ru.

Теміргалиев Н. – Теориялық математика және ғылыми есептеулер институтының директоры, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Сәтпаев көш. 2, Астана, Қазақстан. Тел.: +7 (7172)709-500 (внут.

33-325). E-mail: ntmath10@mail.ru.

Утесов А.Б. - физика-математика ғылымдарының кандидаты, Математика кафедрасының доценті, Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік мемлекеттік университеті, А.Молдағұлов даңғ. 34, Ақтөбе, Қазақстан. E-mail: adilzhan_71@mail.ru.

На рус.:

Жубанышева А.Ж. – Старший научный сотрудник Института теоретической математики и научных вычислений, Евразийский национальный университет имени Л.Н.Гумилева, ул. Сатапаева 2, Астана, Казахстан. Тел.:

+7 (7172)709-500 (внут. 31-410). E-mail: axaulezh@mail.ru.

Темиргалиев Н. – Директор Института теоретической математики и научных вычислений, Евразийский национальный университет имени Л.Н.Гумилева, ул. Сатапаева 2, Астана, Казахстан. Тел.: +7 (7172)709-500 (внут.

31-411). E-mail: ntmath10@mail.ru.

Утесов А.Б. - кандидат физико-математических наук, доцент кафедры Математики, Актюбинский региональный государственный университет имени К. Жубанова, пр. А.Молдагуловой 34, Актобе, Казахстан. E-mail: adilzhan_71@mail.ru.

На англ.:

Zhubanysheva A.Zh. – Senior researcher of the Institute of theoretical mathematics and scientific computations, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Satpayev str., Astana, Kazakhstan. Tel.: +7 (7172)709-500 (31-410). E-mail: axaulezh@mail.ru.

Temirgaliyev N. – Head of the Institute of theoretical mathematics and scientific computations, L.N.

Gumilyov Eurasian National University, Satpayev str., Astana, Kazakhstan. Tel.: +7 (7172)709-500 (33-325). E-mail: ntmath10@mail.ru.

Utesov A.B. - candidate of physical and mathematical sciences, Associate Professor of the Department of Mathematics, K.Zhubanov Aktobe Regional State University, A. Moldagulova Prospect, 34, Aktobe, Kazakhstan. E-mail: adilzhan_71@mail.ru.